

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא בתרא צ"ג-צ"ט

בס"ד, ה' כסלו תש"ע

גליון מס' 548

השבוע בגליון

- ◆ ראוי לברכה לפי דעת מרן הבית יוסף
- ◆ היש הבדל בין יין המופק משמרים ליין המופק מענבים?
- ◆ כשהחפץ חיים נסע לסטויסק
- ◆ כרובי המשכן וכרובי המקדש

- ◆ חתן שביטל קשרי שידוכין, חייב בהוצאות סעודת האירוסין?
- ◆ עריכת סעודת אירוסין מפוארת
- ◆ אפשר לדרוש מבעל חנות דמיה של גבינה מקולקלת?
- ◆ פרה שחדלה להניב חלב בשפע

◆ ההבדל בין פרה לחלב

דף צג/ב המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו

חתן שביטל קשרי שידוכין, חייב בהוצאות סעודת האירוסין?

הרא"ש פוסק (שו"ת הרא"ש כלל ק"ד סימן ו), וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" חו"מ סימן של"ג סעיף ח), שאם אדם "אמר לאומן עשה לי דבר פלוני ואקחנו ממך, ועשאו האומן, ואחר כך אינו רוצה לקחתו, והוא דבר שאם לא יקחנו מיד, יפסיד, חייב". אמור, איפוא, אדם חייב על נזקים שנגרמו לזולת בעטיו. הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל נדרש לפסק זה תוך שהוא תמה על הרא"ש אשר לכאורה, התעלם לחלוטין מסוגייתנו, בה מבואר, כי אדם שרכש זרעים וזרעם בקרקע, ולאחר מכן התברר שהם מקולקלים, אינו רשאי לדרוש מן המוכר את הוצאות הזריעה, החרישה ויתר הוצאותיו, למרות שנזקים אלו נגרמו בעטיו של המוכר. לכאורה, אם כפסקו של הרא"ש שאפשר לחייב אדם על נזקים שנגרמו בגללו, אם כן, מדוע סוגייתנו פוטרת את מוכר הזרעים המקולקלים? ואם לאו, מדוע חייב המזמין סחורה אצל חבירו?

על קושיה חמורה זו עונה הגרע"א, שיש לחלק בין מוכר הזרעים למזמין הסחורה. הכל מסכימים, אומר הגרע"א, שמוכר הזרעים פטור מכל תשלום, שהרי אין לו כל קשר לפעולות הזריעה והחרישה שעשה הקונה. לא למענו הן נעשו ולא לבקשתו. הוא מכר זרעים והלוקח השתמש בהם לעצמו, ולכן אין כל עילה לחייב את המוכר לשאת בהוצאות אלו. לעומת זאת סוחר שהזמין סחורה בהתאם לבקשת הלוקח, עשה זאת למען המזמין בלבד, ולפיכך, על הגורם להוצאות אלו לפצותו (שו"ת רעק"א קמא סימן קל"ד).

נחלקו ראשונים אם חתן שביטל קשר של שידוך צריך לשאת בהוצאות מסיבת האירוסין שערכה משפחת הכלה, כנהוג. לדעת הראב"ד (הל' זכיה ומתנה פ"ו הל' כ"ד) הוא פטור מכל תשלום, אך לדעת הרמב"ם (שם) עליו לשאת בהוצאות אלו. מחלוקת ראשונים זו תלויה באופן ישיר בסוגייתנו. שכן, כאשר נתבונן בביטול קשרי השידוכין נמצא, כי מחד גיסא, מקרה זה דומה למוכר הזרעים ומצד שני הוא דומה למזמין הסחורה אצל הסוחר. שכן, ניתן לומר שהסעודה היא המשך טבעי ומתבקש להחלטתו של החתן להשתדך, והרי הוא כמזמין הסחורה שצריך לשאת בהוצאות הכרוכות בהזמנתו. מאידך גיסא, ניתן גם לדמותו למוכר הזרעים, משום שהוא כלל לא הזמין את מסיבת האירוסין. הוא, בסך הכל הסכים להשתדך, ומעולם לא ביקש סעודת אירוסין. אין הוא דומה אלא למוכר הזרעים, שלמרות שידוע הוא כי עומדים לזרוע

דבר העורך

כשה"חתם סופר" זצ"ל שבע נחת מצעקות

סיפור מאלף על רבינו בעל "חתם סופר" זצ"ל, שמענו מהרה"ג ר' משה קובלסקי שליט"א, מראשי רבני בית מדרשנו. **שמעו** של רבי משה סופר יצא בכל תפוצות ישראל, וכאשר התארח בעל "חתם סופר" באחת מקהילות ישראל, לא ניאיתו רב הקהילה והגבאים לעזוב את משכנו עד אשר התרצה לדרוש בפני העדה בשבת בבוקר לפני קריאת התורה. **הכל** שחו על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם. לא היה צורך בפרסום כלשהוא. אחד מבני העיר, יהודי פשוט, החליט כי לא יותר על הזכות שנפלה בחלקו לראות את גדול הדור פנים מול פנים, ולפיכך, הוא עזב את כל עיסוקיו כדי לעקוב אחר כל פעולותיו של גדול הדור המתארח בקהילתו. **האיש** ליווה את הגאון בסעודתו בליל שבת קודש, בלימודו לאחר מכן עד השעות הקטנות של הלילה, ונאמן למשימתו הוא התייצב לפני תפילת שחרית מול חלון בית משכנו של הגאון, כדי לחזות במו עיניו בהכנותיו של קדוש ישראל לתפילת שחרית של שבת קודש. **בדמיונו** כבר רחח היהודי תרחישים אחדים על ההתעניינות העצומה של הקהל אשר יתאסף סביבו במוצאי שבת. לאחר צאת הגאון את עירם, כדי לשמוע ממנו על כל מהלכיו של הגאון ודרכי הנהגתו בקודש לפרטיהם. **עודו** עוסק בטויית חלומותיו, נרתע לפתע היהודי לאחוריו. עיניו מיאנו האמן. אט אט נצמדו רגליו לקיר הבית וסומרו למקומן, דמו קפא בעורקו, מצחו מאן להיפרד מסורגי הברזל החלודים והוא החל לצבוט את בשרו שנעשה חידודין חידודין. **מולו**, בתוך החדר, עמד גדול הדור ובירך בהתרגשות "בורא פרי הגפן" על גביע יין מלא על גדותיו, ולאחר מכן נטל הגאון את ידיו, בצע חלה מפוארת שהוכנה

עילוי נשמת

הר"ר **יצחק הנדלר** ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל
נלב"ע ב' כסלו תשס"ח
תנצב"ה

by the Agudas Israel of Toronto
where he davened every day

עילוי נשמת

הר"ר **אהרון ברמן** ז"ל
ב"ר יעקב הלוי ז"ל
נלב"ע ביום ה' בכסלו תשמ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו
יעקב (זק) ברמן ומשפ' שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר **משה לויט** ז"ל
ב"ר קלמן הלוי ז"ל נלב"ע ז' בכסלו תשכ"ד
ומרת **אסיה לויט** ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל נלב"ע ט"ו בניסן תשס"ב
תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ברוך דוד דבינסקי** ז"ל ב"ר מנחם חיים זצ"ל
נלב"ע ט' בכסלו תשס"ג **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

אותם, אין לחייבו בהוצאות שנגרמו עקב קלקולם (עיי' "מגיד משנה" שם וע"ע "ערך שיי" אה"ע סימן נ' ס"ק ט', וב"מחנה אפרים" חידושי הרמב"ם שם, "חלקת מחוקק" סימן נ' ס"ק י' "טיב קידושין" סימן נ' ס"ק י"א).

עריכת סעודת אירוסין מפוארת: מכל מקום, כתבו הפוסקים, כי גם לדעת הרמב"ם, אם נערכה מסיבת אירוסין מפוארת, יותר מכפי הנהוג במקום מגורי החתן והכלה, אין לחייב את החתן אלא במחיר סעודת אירוסין רגילה, שהרי החתן בעצם הסכמתו לשידוך לא גרם למשפחת הכלה כי אם נזק בסכום עלות סעודת אירוסין רגילה, והם שהחליטו מרצונם לפארה ולהוציא עליה ממון רב (רדב"ז ח"א סימן שכ"ט, תשב"ץ ח"ב סימן קס"ו שו"ת מהר"ש ענגל ח"ה סנ"ג).

דף צ/ב עבד רב יוסף עובדא כוותיה דרב בשיכרא

אפשר לדרוש מבעל חנות דמיה של גבינה מקולקלת?

כידוע, אם התברר שחפץ שנרכש פגום, הרי זה מקח טעות והקונה רשאי לחזור בו מן המקח, אלא שעליו להוכיח כי החפץ היה פגום בטרם רכישתו והפגם לא נוצר לאחר מכן. כל עוד הקונה לא הוכיח זאת, רשאי המוכר לטעון, שהפגם נוצר לאחר הרכישה.

לפיכך מבואר בסוגייתנו שהרוכש משקה שכר, רשאי להחזירו למוכר ולדרוש את כספו, אם התגלה לו בתוך שלושה ימים מן הרכישה שהשכר חמוץ, משום שהחמיצות מורגשת בשכר שלושה ימים לאחר תחילת תהליך החימוץ וברור שהשיכר החל להחמיץ עוד בהיותו ברשות המוכר, וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" חו"מ סימן ר"ל סעיף ז).

פרה שחדלה להניב חלב בשפע: יהודי שרכש פרה מחבירו, אשר הבטיח לו כי היא מניבה כמות נדיבה של חלב מידי יום, התאכזב לאחר שנוכח לדעת כי הפרה אינה מניבה חלב כמובטח, ולפיכך הוא התלונן מרה בפני הגאון רבי נפתלי צבי ברלין זצ"ל, ובקש ממנו להורות שרכישתו זו מוגדרת כ"מקח טעות" והוא רשאי לדרוש את ביטול העסקה. אולם הנצי"ב (שו"ת "משיב דבר" ח"ג סימן י"ט) הסביר לקונה הרוטון, כי מאחר שאין כל וודאות שהפרה חדלה מתנובתה השופעת עוד בתקופת שהותה בבית המוכר, ואדרבה יתכן שהמעבר ממקום למקום השפיע עליה לרעה, שהרי בריאותם של בעלי חיים תלויה, בין היתר, גם בנתונים סביבתיים, כמבואר בגמרא (בכורות לט/א), שאיכות העיכול של הפרה תלויה במספר הפרות שאוכלות עמה בצוותא, וככל שהן רבות יותר, כך גם עיכולה משובח יותר, לפיכך, אין הוא יכול להורות ש"מקח טעות" יש כאן. כלומר: אם אין לקונה אפשרות להוכיח, שהפרה חלתה עוד בהיותה בבית בעליה הקודמים, אין טענתו מתקבלת, כמבואר ב"שולחן ערוך" (חו"מ סימן רל"ב סעיף י"א).

גבינה שנמצאה מקולקלת: אחר שהבהרנו כלל חשוב זה, יש להבין את דברי ה"שולחן ערוך" (חו"מ סימן רל"ב סעיף ט"ו) אשר פסק, כי אם אדם רכש גבינה ולהוותו הוא גילה שאין היא ראויה למאכל, אך אין מידע מוסמך אימתי התקלקלה, יש להלך אחר הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה", כבכל ספק ממוני. לפיכך, אם הלקוח טרם שילם עבור הגבינה, אין המוכר יכול להוציא את המעות מידו, ולהיפך, אם המוכר כבר קיבל לידיו את המעות, אין בעל הגבינה רשאי להוציאן מידו. לכאורה, מדוע דינם של רוכש הבהמה ורוכש הגבינה אינו זהה? מדוע הטלנו על רוכש הבהמה להוכיח כי הפגם נפל בה עוד לפני רכישתה, ואם לא הוכיח כן אין טענתו נשמעת, ואילו רוכש הגבינה נהנה מן הספק?

ההבדל בין פרה לחלב: ההסבר לכך, מבאר הסמ"ע (שם ס"ק ל"ה), נעוץ בטיבם של החומרים נשואי הדיון. שכן, ברור לכל שגבינה אינה מאריכה ימים וזמן מה לאחר ייצורה שוב אין היא ראויה למאכל. לעומתה, הפרה מאריכה ימים בבריאות ומניבה חלב באופן סדיר. מעתה, כאשר ניצבת בפנינו פרה חולה, יש להניח שהיא חלתה זה עתה, שהרי בדרך כלל בריאה היא, ולפיכך, על הקונה להוכיח שהיא חלתה עוד בהיותה ברשות המוכר. לעומת זאת, כאשר בפנינו גבינה מקולקלת, אכן, יש להסתפק באמת ובתמים מתי היא התקלקלה, שהרי זה טבעה, להתקלקל [ע"ע רדב"ז שו"ת ח"א סימן קמ"ז].

דף צ/ב דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא

"ראוי לברכה לפי דעת מרן הבית יוסף"

יין חי, שאינו מדולל במים, הוא משקה מרוכז מאד אשר אינו ראוי כל כך לשתיה, עד שנחלקו התנאים (ברכות נ/ב) אם יש לברך עליו "בורא פרי הגפן". במאמר הבא נעסוק בשאלה שפוסקים רבים חיוו עליה את דעתם: מהי כמות המים שניתן למהול ביין חי, בלא שהיין יאבד את שמו ויהפך ל"מים מתוקים" בלבד. נידון מעניין זה בנוי נדבך על גבי נדבך, כלהלן.

יין שמרים: את משקה היין גם ניתן לייצר על ידי שריית שמרי יין במים, כאשר היין שאצור

לכבודו, בירך המוציא וסעד את ליבו בבשר ודגים ובכל מטעמים. **לפני התפילה!**
כאשר שבה אליו רוחו, החלה רוח קנאות לבעבע בקרבו, ובמר לבו זעק בשפתיים חוררות "רבי! קידוש? בשר דגים לפני תפילת שחרית??? היתכן???"
 גאון ישראל נשא את עיניו הרחמאיות אל חלון הבית, ועוד הוא מנסה לברר בשל מה הרעש הגדול, נקבצו מספר עובדי אורח לעבר חברים אשר סיפר בתדהמה את אשר ראו עיניו. הגאון הכביר, אשר מכל קצות הארץ שולחים שאלות הלכתיות חמורות להכרעתו, סועד את ליבו לפני התפילה. הנשמע כדבר הזה?
 לא חלף זמן רב, ופרנסי הקהילה שותפו גם הם במידע הרגיש, אשר בדרך לא דרך זלג במהרה לבית הכנסת שכבר היה מלא על גדותיו, ותהום העיר.

דקות ארוכות, בלתי נעימות בעליל, חלפו על קדוש ישראל עד אשר הובהר לבני הקהילה באופן חד משמעי, כי הגאון **כבר התפלל תפילת שחרית במניין וותיקין!** אולם, לא איש מורם מעם כבעל "חתם סופר" יתן לפרשיה שכזו לחלוף מבלי שיוסקו ממנה הלקחים הראויים.

בשך החשכה יזדקרו מגדלי אור אשר ינחו את עמנו פניו ואמר: "המאורע שאירע עמי זה עתה, נסך בי כוחות מחודשים ואושר רב באשר לעמידתו של עם ישראל על משמר התורה והמצוות בהיותו בחשכת הגלות. לא פעם חלפו בי מחשבות נוגות על אודות עתידו של עם ישראל. בימינו, עדיין לוחמים אנו נגד מהרסי הדת. קמים אנו בעוז אל מול המנסים לקעקע את חומת היהדות. אך מה יאה בדורות מאוחרים יותר? מי ערב לנו שמתוך החשכה יזדקרו מגדלי אור אשר ינחו את עמנו וישמרו עליו כעל בבת עיניהם? אולם, עתה, רגוע אני: **עם ישראל שומר על עצמו!!!** הנה, הבט. יהודי זה, העוסק כל ימיו במלאכה, איש פשוט מדלת העם, אינו מהסס לזעוק מרה כאשר נדמה לו כי נעשו דברים אשר אינם ראויים. עם ישראל שומר על עצמו", סיים הגאון ופנה לדרוש בבית הכנסת. **כאשר** שוחחנו עם איש חינוך מפורסם על מעשה זה, נענה ואמר, כי על נקודה חשובה זו ניתן לעמוד גם על ידי התבוננות קלה במנהגי החגים. יהודים רבים שומרים על מנהגים אשר לא תמיד מקורם ידוע להם. ישנם אשר בחג הפסח אינם אוכלים עגבניות, יש המקפידים לא לאכול דגים בכל ימי החג ועוד כהנה וכהנה. לו רק היו מבקשים, לבטח ניתן היה למצוא סיבות רבות, נכונות ונבונות, כדי להסביר שתקפן של הנהגות אלו פג זה מכבר. בוודאי ניתן לבאר במתק שפתיים, מדוע דווקא שם, בהונגריה, בתימן, בפולין או במרוקו נדרשו הנהגות מחמירות אלו, אשר נבעו מערוב סחורות או מסיבה אחרת כלשהי.

אולם עם ישראל עומד על משמרתו. זהו סוד כוחו. "אל תיטוש תורת אמך". "אני בעצמי", מספר איש שיחנו, "איני אוכל עגבניות בפסח, משום שכך החדירה בי אימי שתחי". שכני אינו אוכל בפסח קוקוס משום שכך הוא זוכר מבית אביו". עם ישראל שומר על עצמו.

והיא שעמדה לאבותינו, ובעזרת ה', גם לנו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או עובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ונאנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
 כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
 mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף צא/א ויהי לו שלשים בנים

משפחה ברוכת ילדים לדוגמה

הפסוק הראשון במגילת רות מספר: "יְנַלְךָ אִישׁ מִבֵּית לְחָם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְשְׁנֵי בָנָיו" מקרא זה בא ללמדנו, אומר רבי שמואל זאדה, חכם קדמון שחיבר חיבור נפלא, "אגרת שמואל"

על מגילת רות, כי אלימלך אשר לא היה מטופל במשפחה גדולה, שני ילדים בלבד, לא עמד במצוקת הרעב הקשה שפקדה את ארץ ישראל והגר ממנה. ואילו בועז שהיה אב לשלושים בנים ובנות, משפחה ברוכה ילדים לכל הדעות, גידל את כולם, פרנסם, אירסם, ללא כל מחשבה על נטישת ארצנו הקדושה.

דף צא/ב זו רות המואביה, ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה

הגרים אמרו כן!

אחד מגרי הצדק המפורסמים שהצטרפו לעם ישראל במהלך הדורות היה גר הצדק אברהם בן אברהם הי"ד, הלא הוא הגרף ולנטין פוטוצקי לשעבר, שנעקד על קידוש ה' ביום טוב שני של חג השבועות, בשנת ה' תק"ט, ואשר הגאון מוילנא זצ"ל ביקש להקבר בסמיכות מקום אליו.

אימרות שונות נפוצות בעולם הישיבות משמו, והן נמסרו מדור לדור על ידי גדולי ליטא, בה, כאמור, התרחשה הטרגדיה הנזכרת.

בין האמרות המיוחסות לו היא האמירה הבאה שמסרה החפץ חיים זצ"ל:

יודעים אנו, כי כשהקב"ה סבב על האומות בנסיון להעניק להם את התורה, הם סרבו לקבלה, ואילו עם ישראל ענה נעשה ונשמע. האם לא היו יוצאים מן הכלל כאן וכאן? מסתבר, שבין האומות היו נשמות של יחידים יוצאים מן הכלל שדווקא ענו בחיוב, ובאותה מידה גם בין בני ישראל היו בודדים שענו בשלילה.

אותן נשמות בעם ישראל שענו בשלילה, אמר גר הצדק אברהם בן אברהם הי"ד, הן נשמות המשומדים והמומרים במהלך הדורות ואילו גרי הצדק הבאים לחסות תחת כנפי השכינה - הם אותן נשמות בודדות בין אומות העולם, שענו בחיוב להצעת הקב"ה.

דף צח/א המתגאה בטלית של ת"ח

הבגדים אינם קובעים!!!

רבי זונדל מסלנט זצ"ל, רבו ומורה דרכו של רבי ישראל סלנטר זצ"ל, הנועד כמחולל תנועת המוסר, עניו היה באופן מפלאי. עקב כך נהג ללבוש בגדים פשוטים כאחד מהמון העם. פעם אחת בנסיעתו לעיר מעמל הזדמן לו לשהות במחיצת סוחרים ריקים ופוחזים, שלא הכירוהו ולא ידעו את רום ערכו. הללו ביקשו להפיג את שיעמוםם בדרכם הארוכה, וכאשר רבי זונדל שבכ בלשון במלונן, הם חמדו לו לצון, הדליקו נר והקריבוהו בלאט לזקנו, במטרה לחרוך אותו מעט. רבי זונדל שהרגיש בכך, שמח בבזיונו, ולפתע שמעו אותו אומר לעצמו, "עוד קצת..."

גם במשך נסיעתם המשותפת חזרו וביזוהו הסוחרים מדי פעם, עד הגיעם למעמל, שם פרש איש איש לדרכו ולעסקיו. כעבור מספר ימים, בעת שהסוחרים שבו והתקבצו להמשיך בדרכם, נדהמו לגלות את ההלך העני שנסע עימם ממתיק סוד עם אחד מגדולי הדור. עד מהרה חקרו ובדקו ולאחרתם הבינו כי אותו אדם שהתקלסו בו אינו אלא רבי זונדל הידוע או אז הם השתטחו בפניו ארצה והתחננו לו שימחל להם, אך ר' זונדל הסכים לעשות כן בתנאי, שמעתה ואילך לא יתלוצצו על שום יהודי, גם אם אינו לובש איצטלה מכובדת ("נתיבות אור" ס"ב).

דף צח/א היא מאן דהיר אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל

גאוה של חמורים

על דמיונותיהם של בעלי הגאוה, המשיל בעל "בן איש חי" את המשל הבא: מעשה בחמור שבעליו הטעינו בפרחי נוי, ורדים ושושנים. בעת שעבר ברחוב העיר נאספו בני אדם סביבו, כדי להתבשם מניחוחות משאו. בשובו אל אחיו החמורים, התרברב בפניהם - "כל בני האדם חפצים בקרבתי..."

בשמרים נפלט מהם ונמהל במים. בסוגייתנו מבואר, כי משקה זה נחשב יין, אשר ניתן לברך עליו "בורא פרי הגפן", רק אם השמרים פלטו יין בכמות שהגדילה את כמות המשקה ברבע. כלומר, על המשקה להכיל שלשה רבעים מים ורבע יין. אולם, אם השמרים הפרישו יין בכמות פחותה מכך, אין משקה זה נחשב ליין, וברכתו נותרת "שהכל נהיה בדברו". כך גם פוסק להלכה ה"שולחן ערוך" ("שולחן ערוך" או"ח סימן ר"ד סעיף ה'), המוסיף כי בימינו, שהענבים פחות מרוכזים, אף יש להקפיד שכמות היין תהא יותר מרבע.

היש הבדל בין יין המופק משמרים ליין המופק מענבים? מעתה, יש לברר האם גם לגבי יין חי שנסחט מענבים יש לשמור על יחס זה של רבע יין כנגד שלשה רבעים מים, כמבואר בסוגייתנו לגבי יין המופק משמרים שרויים במים, או שמא יין חי שנסחט מענבים דינו שונה, וניתן למהול אותו בכמות רבה יותר [1].

מחלוקת הפוסקים בדעת ה"בית יוסף": בדרך כלל הוכרעו ספקות מסוג זה על ידי גאוני עולם מדורות עברו, אשר הורו לעם את הדרך אשר ילכו בה. ברם, לא זו בלבד שבעיה הלכתית זו לא הוכרעה על ידם, אלא אף המבוכה גדלה והחריפה לאחר שהתעורר פולמוס מחודש בפרשנות ההלכה הנזכרת שכתב רבי יוסף קארו.

לדעת ה"משנה ברורה" [ע"פ הגר"א], לשיטת ה"שולחן ערוך" דווקא ביין המופק משמרים יש להקפיד על שיעור המים שלא יעלה על שלשה רבעים, [ובימינו אף פחות מכך]. אולם, לגבי יין חי שנסחט מענבים, סובר ה"שולחן ערוך" כדעת הרמ"א (שם) כי די בכמות יין העולה אך במעט על שישיית מכמות המשקה, כדי שהמשקה כולו ייחשב ליין.

לעומת זאת, פוסקים רבים (עיי' "ערוך השולחן" ו"כף החיים") סוברים, שה"בית יוסף" התכוון בדבריו הן ליין המופק משמרים והן ליין המופק מענבים, ולדעתם, בסוגיה זו נטושה מחלוקת בין ה"שולחן ערוך" לרמ"א; לדעת ה"שולחן ערוך", יש להקפיד שכמות היין תעלה על רבע [בימינו] מן הכמות הכוללת, ואילו לדעת הרמ"א, די בכך שהיין יעלה אך במעט על שישיית מכמות המשקה [ועיי"ש דעתם מהו שיעור המזיגה בינות בני זמנינו].

להלכה כתב ה"משנה ברורה" (סימן רע"ב סעיף ו' בביאור הלכה ז"ה "מקדשין עליו"), כי אדם אשר המעות מצויות בכיסו ייטיב לעשות, אם יחמיר וירכוש יין הראוי לברכת "בורא פרי הגפן" לכל הדעות. אולם, כל אדם רשאי לסמוך על השיטות הסוברות כי די במשקה אשר מעט יותר משישיית ממנו הוא יין.

זהו, איפוא, פשר ההודעה המופיעה על בקבוקי יין רבים: "ראוי לברכת בורא פרי הגפן לפי דעת מרן הבית יוסף". לו ניתן היה לדייק מעט, ראוי היה לכתוב - "ראוי לברכת בורא פרי הגפן לפי דעת המחמירים בדעת הבית יוסף"..." שהרי לשיטת ה"משנה ברורה", ה"בית יוסף" לא נקט בשיטה שונה מזו של הרמ"א.

לסיום ראוי להדגיש, כי לכלל הדעות, יין שפג טעמו בעקבות מזיגתו במים, אינו נחשב יין, וברכתו "שהכל נהיה בדברו". כל הנדון הוא כאשר טעמו של היין נותר על כנו.

למעשה, על המבקש בימינו למזוג מים ביין או במיץ ענבים לוודא, ראשית לכל, את כמות המים שניתנה בבקבוק על ידי יצרן היין, ולאחר מכן לשער בבטחה, כי גם לאחר הוספת המים על ידו ישאר במשקה טעם יין, אלא שדבר זה מומחים בלבד יכולים לשער.

כשהחפץ חיים נסע לסטוויסק: מעניין לציין כי בספר "החפץ חיים - חייו ופעלו" (ח"א עמ' ר"ז) מסופר, כי כאשר רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל שמע שאחד מגאוני דורו, רבי חיים אריה לייב מיישקובסקי זצ"ל, רבה של סטוויסק ובעל שו"ת "פני הארי החי", נוטה להחמיר בסוגיה זו (עיי"ש סימן ל"ח), "לא התרשל ה"חפץ חיים", ונסע בעצמו סטוויסק, כדי לשכנע בנימוקיו את גדול המקום. ברם, ר' חיים אריה לייב עמד בתוקף על דעתו, כי בנוגע לקיומו של דין יש לחפש את הדרך הבטוחה כדי לצאת ידי כל הדעות. נענה לו ה"חפץ חיים" לבסוף ואמר: אך הן לא כל יהודי הוא רבה של סטוויסק, שמשתכר ב"ה עשרים וחמש רובל לשבוע, ויכול להרשות לעצמו לקנות יין מהודר לקידוש. ומה יעשה יהודי עני ברצותו אף הוא לקדש על היין כדי לקיים זכרהו על היין?".

[1] למעשה, כבר במסכת שבת (עו/ב) אנו מוצאים התייחסות לגבי מזיגת יין, ומבואר שם, כי הדרך **הראויה והמשובחת** לכך היא, שבין המזוג יהיו שלוש חלקים מים וחלק אחד יין (עיי"ש עז/א פלוגתא דאביי ורבא, והלכתא כרבא ועיי"ש בתוד"ה "דאמר"). אולם, טרם נודעה לנו כמות המים המקסימאלית ביין המזוג. כלומר, יתכן שיש הפרש בין השיעור הראוי והמשובח למזיגה, לבין השיעור הנמוך יותר שעדיין אינו מפקיע מן היין את שמו.

אמנם, לגבי איסור יין נסך פסק ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן קל"ד סעיף ה'), כי יין שנמהל בכמות מים הכפולה פי שש מכמות היין, איבד את שמו ושוב אינו נקרא יין נסך, וממילא הוא מותר. אלא שאין ברור אם דין זה הוא דווקא לגבי יין נסך, אך לגבי קידוש יש צורך במזיגה אשר שיעור היין גדול יותר, או שמא ניתן להשתמש בשיעור זה גם לגבי קידוש (עיי"ש ט"ז וב"ח שם. ועיי"ש רמ"א י"ד סימן קכ"ג סעיף ח' שיש אוסרים יין נסך מזוג כל זמן שלא פג טעמו).

ענייני נשמה

הר"ד נח ליפמן הכהן אורנבון ז"ל
ב"ר עמנואל ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשל"ו

ומרת **גניה אורנבון** ע"ה
ב"ר דוד חרש ז"ל נלב"ע ח' בכסלו תש"ן

תנצבה

הנוצחו ע"י ידידינו חתנם ובתם הר"ר **שמואל אורנבון** זוג' מרת **אסתר** שיחי - בני ברק

דף צח/ב משפת כרובים ולמעלה

כרובי המשכן וכרובי המקדש

בסוגייתנו אנו למדים על אחד ההבדלים בין בית המקדש למשכן. במשכן היו שני כרובים שעשה משה רבינו, והם עמדו על הכפורת. אך בבית המקדש הראשון שבנה שלמה המלך, היו ארבעה כרובים! שניים עמדו על הכפורת, ושניים נוספים, שגובה כל אחד מהם עשר אמות, עמדו על רצפת קודש הקדשים (עיי' רשב"ם ד"ה "כי קחשיב").

הראשונים כבר מקשים, כיצד עשה כן המלך שלמה, הן במכילתא נאמר (סוף פי' יתרו), שאין להוסיף כרובים על השניים שעשה משה רבינו. יש שביארו, כי אסור להציב כרובים נוספים על הארון, ואילו שלמה הניחם על הקרקע (בעלי התוספות עה"ת, שו"ת הרדב"ז ח"ו סימן ב' רפ"ט), ויש שתרצו, ששלמה המלך עשה כן על פי נבואה, שהרי תבנית המשכן נמסרה לו על ידי אביו, דוד המלך, אשר קיבלה ברוח הקודש מן הנביאים (ראה רש"י דברי הימים א' כח/ט ד"ה "ולבנות הבירה", ובסוכה נא/ב ד"ה "והכתיב"). כך או כך, עדיין יש להבין מה תפקידם של כרובים נוספים בבית המקדש.

הגר"י מרצבך זצ"ל, בספרו "עלה יונה" (עמי שס"ג), כתב ביאור מקורי לנושא זה, על פי הגמרא (סוכה ה/ב) בה נאמר, שהכרובים התנשאו עד שליש מגבהו של קדש הקדשים, הן במשכן שעשה משה רבינו, והן בבית המקדש הראשון שנבנה על ידי שלמה המלך. מכך נראה, שהיה עניין בכך שהכרובים ייתמרו עד שליש גובה קדש הקדשים. והנה, במשכן אכן התנשאו הכרובים שעמדו על הארון עד גובה כזה, אולם, בבית המקדש הראשון שהיה גבוה עשר אמות מן המשכן, היה הארון נמוך באופן יחסי לגובה בית המקדש, מאחר ששלמה המלך לא עשה ארון ופרוכת חדשים, ממילא לא התממש עניין זה שהכרובים יתפסו שליש מגובה קדש הקדשים, לכן עשה שלמה המלך כרובים נוספים וגבוהים, שהיתמרו עד שליש גבהו של קדש הקדשים.

ומהו הצורך בשליש מגובה הבית דווקא? כמובן שאלו רזין מרזי התורה הקדושה, אבל יש מקום לדרוש את הדבר. שליש הוא החלק הגדול ביותר מהשלם, שיש נגדו רוב. החצי, הוא חלק מן השלם שאינו בבחינת "מיעוט". רבע, חמישית, שישית וכן הלאה, הם חלקים שבבחינת "מיעוט" קטן, אך יש גדול מהם, והוא השליש. כלומר, השליש הוא ה"מיעוט" הגדול ביותר. אי אפשר, אומר הגר"י מרצבך זצ"ל, להשיג אלא את מיעוט הקדושה, לא חציה וכל שכן לא את רובה. אבל כדי שהשכינה תשרה והקדושה תחול, יש לשאוף ולהגיע, עד כמה שאפשר, אל המקסימום, יש להתרומם עד ל"מיעוט" הגדול ביותר כלפי מעלה!...

לעילוי נשמת

הר"ר שמעון כהן ז"ל
ב"ר שמואל חיים ז"ל
נלב"ע ט' בכסלו תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר שמואל בצלאל עלפער ז"ל
ב"ר ישראל יצחק שו"ב הלפרין ז"ל
נלב"ע ה' בכסלו תשמ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת המלסדורף שיחיו

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג מנחם אביטן שליט"א

ביהכ"נ פאג"י - ירושלים

לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

הרה"ג מימון אלבז שליט"א

משרדי חברת "פיוטק" - ירושלים

לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

הרה"ג יוסף הבלין שליט"א

ביהכ"נ חניכי הישיבות - אלעד

לרגל הולדת הבת

הרה"ג ברוך הלפרין שליט"א

ביהכ"נ במשטרת מחוז ש"י - ירושלים

לרגל הולדת הבת

הרה"ג עזריאל לרנר שליט"א

ביהכ"נ צעירי הגבעה - גבעת שמואל

לרגל הולדת הבת

הרה"ג חיים צבי מאיר שליט"א

ביהכ"נ הספרדי ש"י הקהילה התורנית - ירוחם

לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

ביהמ"ד מתיבתא - בני ברק

לרגל הולדת הבן

הרה"ג שלמה שבקס שליט"א

ביהכ"נ אוהל משה - אשקלון

לרגל הולדת הבת

הרה"ג ראובן שפרינצלס שליט"א

ביהכ"נ אהבת תורה ויז'ניץ - חיפה

לרגל נישואי הבן

בברכת התורה ולומדיה

מאורות הדף היומי**הופיעו ויצאו לאור**

החלקים החדשים של ספרי
"מאורות השבת"
אידיש ואנגלית

להשיג בחנויות הספרים המובחרות בארץ ובחו"ל

ובמוקד "מאורות": 1700-500-151

